

Kaveritaitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi

Kevät 2023

Johanna Ranta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia ja selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä kaveritaidoista. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, minkälainen merkitys kaveritaidoilla sekä niiden tukemisella on varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena oli samalla kerätä varhaiskasvattajien näkemyksiä, ideoita sekä erilaisia keinoja kaveritaitojen tukemiseen varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyön työelämäyhteytenä toimi erään Etelä-Suomessa sijaitsevan kunnan päiväkoti.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka aineisto hankittiin kyselyn avulla. Menetelmänä käytettiin Webropol-verkkokyselytyökalua. Kysely lähetettiin kahden päiväkodin kasvattajille, ja kyselyyn vastasi lopulta viisi varhaiskasvattajaa. Kyselytutkimuksen aineisto analysoitiin pääosin teemoittelemalla. Yläteemoiksi muodostuivat lapsiryhmän ominaisuudet, tuen merkitys, kasvattajien rooli sekä tukemisen keinot. Aineiston analysoinnissa käytettiin myös soveltavasti tilastollisesti kuvaavan analyysin keinoja. Opinnäytetyön tietoperustassa perehdyttiin neljän eri osa-alueen kautta kaveritaitoihin tarkemmin. Lisäksi tietoperustassa tarkasteltiin varhaiskasvattajien roolia kaveritaitojen tukemisessa sekä leikin merkitystä kaveritaitojen harjoitteluympäristönä varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta kaveritaidoilla olevan suuri merkitys varhaiskasvatuksessa. Tutkimusten tulosten mukaan ryhmäkoko vaikuttaa siihen, miten kaveritaitoja voidaan tukea. Pienryhmät koettiin tärkeiksi ja kaveritaitoja tukeviksi tekijöiksi, kun taas suuret ryhmät haittaavaksi tekijäksi. Lapsen kaveritaitoja voidaan tukea erilaisin menetelmin, kuten kannustamalla lasta aktiiviseen toimijuuteen, tunnetaitoja harjoittelemalla sekä hyödyntämällä leikkiä oppimisessa. Varhaiskasvattajien roolia lapsen kaveritaitojen tukemisessa ei voida tutkimustulosten mukaan vähätellä. Varhaiskasvattaja voi toimia esimerkin näyttäjänä, mutta ei kuitenkaan ratkaise tilanteita lapsen puolesta. Tuloksissa painotettiin lisäksi lapsen aktiivisuutta toimijana, jossa kasvattaja tarjoaa avun ja tuen lapsen itse kokeillessa, oivaltaessa ja oppiessa.

Avainsanat Kaveritaidot, varhaiskasvatus, vertaissuhteet, vuorovaikutus

Sivut 32 sivua ja liitteitä 4 sivua

The aim of this thesis was to examine early childhood educators' thoughts about friendship skills in early childhood education. The thesis explores the importance of supporting the development of friendship skills. The aim was also to get some ideas for how early childhood educators can support a child to develop their friendship skills. The thesis was commissioned by a day care center in southern Finland.

The thesis was carried out as a qualitative study. The data was collected by an online Webropol survey. Five early childhood educators replied to the survey. The data were analysed primarily by thematizing and applying parts of descriptive statistics. The themes were: qualities of a child group, the importance of support, the role of early childhood educator and tools for supporting a child. The knowledge base focused on the four different sections of friendship skills. In addition, the role that early childhood educators have in supporting friendship skills and what is the importance of play were discussed.

The results show that the importance of supporting the development of friendship skills is significant. According to the results of this thesis, the size of the group affects how early childhood educators can support a child's friendship skills. Small group activities were considered an important factor in supporting friendship skills. Big groups were regarded as a disadvantaged. There are many different methods for supporting children's friendship skills. For example, supporting a child as an active agent, practicing emotional skills, and utilizing play in learning. The role of early childhood educators in supporting friendship skills cannot be understated. The results also show that early childhood educators can lead by example, but it is important that they do not solve a situation on behalf of a child. The results emphasized that a child is an active agent – the educator offers assistance and support when the child itself experiments, realizes, and learns.

Keywords Friendship skills, early childhood and education, peer relations, interaction.

Pages 32 pages and appendices 4 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa	3
3	Kaveritaitojen neljä eri osa-aluetta	4
3.1	Ryhmässä toimimisen taidot.....	5
3.2	Vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot	5
3.3	Vuorovaikutukseen liittymisen taidot.....	6
3.4	Toisten huomioon ottamisen taidot	7
4	Kaveritaitojen rakentumisen pohja ja kehittyminen.....	7
5	Kaveritaidot osana leikkiä.....	9
6	Varhaiskasvattajien rooli kaveritaitojen tukemisessa	10
7	Aiemmat tutkimukset aiheesta	11
8	Opinnäytetyön toteutus	13
8.1	Aineistonkeruu verkkokyselyllä	14
8.2	Aineistonanalyysin toteuttaminen pääosin teemoittelemalla	16
8.3	Tutkimuksen ettisyys ja kestävä kehitys osana kaveritaitoja	17
9	Tutkimustulokset	18
9.1	Varhaiskasvattajien kokemuksia kaveritaitojen tukemisen merkityksestä ...	19
9.2	Lapsiryhmän ominaisuudet kaveritaitoja tukevana ja heikentävänä tekijänä.....	20
9.3	Varhaiskasvattajalla on merkittävä rooli yhdessä toimimisessa	21
9.4	Kaveritaitojen tukemisen keinot.....	22
10	Johtopäätökset	24
11	Pohdinta	26
11.1	Pohdintaa tutkimuksesta	26
11.2	Oma ammatillinen kasvu	29
	Lähteet.....	31

Kuvat

Kuva 1. Varhaiskasvattajien kokemusten jakautuminen lisäkoulutuksen tarpeesta

Kuva 2. Varhaiskasvattajien näkemys kaveritaitojen suurimmista haasteista

Liitteet

- Liite 1. Kyselytutkimuksen saatekirje
- Liite 2. Kyselylomakkeen sisältö kopioituna Webropolista
- Liite 3. Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksessa kuulee lähes päivittäin lauseeseen: ”Mä en leiki sun kanssa”. Tällainen arkiselta tuntuva lausahdus voi olla lapselle vertaisryhmässä ulkopuolelle jäämisen kokemus. Vertaisryhmässä harjoitellaan uusia taitoja, joita kutsutaan kaveritaidoiksi. Lasten kaveritaitojen tukeminen mahdollistaa hyvien vuorovaikutussuhteiden rakentamisen ja ylläpitämisen. Päiväkoti muodostaa yleensä jopa ensimmäisen kasvatusyhteisön, jossa lapsi rakentaa kuvaa itsestään sekä ympäröivästä maailmasta. (Laaksonen, 2022, ss. 10, 32) Varhaiskasvatusympäristö tarjoaa mahdollisuuden harjoitella, kokeilla ja epäonnistua. Se on tärkeä oppimisympäristö, jossa lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii yksilöllisesti oman tahtinsa mukaisesti.

Tämän tutkimuspainotteisen opinnäytetyön tavoitteena on selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä kaveritaidoista sekä niiden tukemisesta varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on myös löytää keinoja ja työkaluja kaveritaitojen tukemiseen arjessa. Työelämäyhteistyö toteutetaan erään Etelä-Suomessa sijaitsevan kunnan päiväkodin kanssa. Tarkoituksena on selvittää kyselytutkimuksen avulla päiväkodissa työskentelevien varhaiskasvattajien näkemyksiä ja ajatuksia kaveritaitoihin liittyen sekä löytää monipuolisia keinoja edistää kaveritaitojen harjoittelua varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön aihe valikoitui kaveritaitoihin myös ajankohtaisuuden ja oman kiinnostuksen vuoksi. Työskentelen tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajana eräässä päiväkodissa ja päivittäin pystyn havainnoimaan kaveritaitoihin jollakin tapaa liittyviä tilanteita. Näissä tilanteissa huomaan myös oman ammattitaidon rajallisuuden sekä tietämättömyyden, esimerkiksi miten tilanteissa kasvattajana olisi paras toimia. Halusin tarttua tähän oppimisenhaluun syvemmin ja kiinnostuin tutkimaan kaveritaitojen merkitystä sekä tukemisen eri keinoja.

Aihe on ajankohtainen, koska kaveritaitojen tukemisella luodaan pohjaa esimerkiksi vuorovaikutussuhteiden kehittymiseen ja samalla voidaan ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Varhaiskasvatusikäinen lapsi omaksuu kokemusten ja kehittyvän osaamisen avulla tärkeitä kaveritaitoja, jotka tukevat lapsen elämää aina aikuisuuteen asti. Erilaiset

kaveripulmat ovat nykypäivänä osa jo varhaiskasvatusikäisen lapsen elämää. (Laaksonen, 2022, s. 10) Opetus- ja kulttuuriministeriö on aloittanut toteuttamaan viime vuosien aikana ”tunnetaitoja ja osallisuutta varhaiskasvatukseen”- hanketta, joka tarkoituksena on kehittää ja tuoda esiin toimintamallia muun muassa lasten tunne- sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn varhaiskasvatuksessa, jotka ovat osa kaveritaitojen teemoja. (OKM, 2021) Tästä voidaan päätellä, että aihe on huomattu ajankohtaiseksi myös valtakunnallisella tasolla. Myös varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteeksi muun muassa lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisen, lapsen vertaisryhmässä toimimisen tukemisen sekä toisten ihmisten kunnioittamisen ohjaamisen. Nämä kaikki edellä mainitut tavoitteet kuuluvat myös kaveritaitoihin.

Kaveritaitoja harjoitellaan varhaiskasvatuksessa päivittäin, mikä mahdollistaa esimerkiksi vuorovaikutussuhteiden rakentamisen ja ylläpitämisen sekä tukee lapselle tärkeitä taitoja (Laaksonen, 2022, s. 10). Tutkimusta kaveritaidoista tarvitaan, koska kaveritaidoilla on merkitystä lapsen kehitykseen ja omaan kokemukseen itsestä sekä omista taidoistaan. Tietoisuudella kaveritaidoista on mahdollista esimerkiksi ehkäistä yksinäisyyttä ja tukea lapsen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Päiväkodin arjessa leikki on keskeinen tapa oppia ja mahdollistaa erilaisia kokemuksia. Leikeissä lapsi myös harjoittelee kavereiden kanssa yhdessä olemista, kuten vuorovaikutusta, tunteiden hallintaa ja yhteisiä säättöjä. Lapsi on vielä pieni ja tarvitsee näiden taitojen harjoitteluun tukea ja siksi aikuisen rooli korostuu kaveritaitojen tukemisessa.

2 Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa

Tämä opinnäytetyö käsittelee kaveritaitoja varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen varhaiskasvatusta erityisesti päiväkotitoiminnan näkökulmasta. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan ”lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” (Varhaiskasvatustalaki 540/2018 §2)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota oppimisympäristö, jossa tuetaan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatusvastuu on yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on muun muassa nimetty lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja oppimisen edistämisen tukeminen. Lisäksi tavoitteena on kehittää lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä vertaisryhmässä toimimista. (Opetushallitus, 2022, ss. 16, 18) Nämä taidot ja sitä kautta varhaiskasvatuksen tavoitteet kuuluvat olennaisesti myös kaveritaitojen tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Kaveritaidot ovat varhaiskasvatuksessa harjoiteltavia ja opittuja taitoja. Lapsi saa harjoitella kavereiden kanssa toimimista turvallisessa ja hyvin tuetussa ympäristössä.

Kaveritaitoja voidaan varhaiskasvatuksessa tukea eri keinoin. Tukemisen lähtökohtana on ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät yksilölliset tarpeet. Myös ikä- sekä taitotaso huomioidaan, kun lasta tuetaan, jotta lapsi oppii parhaalla mahdollisella tavalla. Myös kaveritaitoja opetellessa on tärkeää tukea lasta kannustamalla ja luomalla onnistumisen kokemuksia. (Opetushallitus, 2022, s. 58) Näin voidaan ennaltaehkäistä myös mahdolliset myöhemmässä vaiheessa ilmenevät haasteet kaveritaidoissa.

Kaveritaidot ovat taitoja, joita opitaan läpi elämän arjen eri tilanteissa vertaisryhmän kanssa. Kavereiden kanssa tarvittavia taitoja ovat esimerkiksi toisen kuunteleminen, kompromissien tekeminen sekä oman äänen kuuluviin tuominen. Nämä ovat taitoja, jotka tukevat lasta läpi elämän. Kaveritaitoja harjoitellaan vertaisryhmissä, joissa saadaan kokemuksia ryhmän jäsenenä toimimisesta. Vertaisryhmässä saadaan erilaisia kokemuksia yhdessä olemisesta

sekä opitaan uusia taitoja, jotka ovat tärkeitä kavereiden kanssa toimiessa. (Laaksonen, 2022, s. 10)

Vertaissuhteet tarkoittavat puolestaan lapsen luomia suhteita toisten lasten kanssa, jotka ovat suunnilleen samanikäisiä ja samassa kehitystasossa olevia. Vertaissuhteilla on tärkeä merkitys lapsen elämässä, sillä vertaisten kanssa harjoitellaan asioita, kokeillaan taitoja ja omaksutaan tietoa. (Salmivalli, 2005, s. 15) Vertaissuhteiden saamiseen ja niiden ylläpitämiseen tarvitaan sosiaalisia taitoja, joita ovat esimerkiksi kyky olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa, ryhmään liittymisen taidot, yhteistyökyky sekä tunnetaidot (Neitola, 2013, s. 101). Varhaiskasvatuksessa lapsi saa mahdollisuuden tutustua kavereihin, joiden kanssa voidaan ihmetellä, kokeilla ja harjoitella myös näitä sosiaalisia taitoja.

3 Kaveritaitojen neljä eri osa-alueita

Kaveritaidot voidaan jakaa neljään eri alueeseen, joita ovat ryhmässä toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot, vuorovaikutukseen liittymisen taidot sekä toisten huomioon ottamisen taidot. Nämä osa-alueet ovat eri tavoin näkyvissä lapsen toiminnassa. Jokin osa-alue saattaa myös olla lapselle vahvuus, kun taas toisessa osa-alueessa lapsi tarvitsee enemmän harjoitusta. Tämä voi myös vaihdella eri ikätason mukaisesti. (Laaksonen, 2022, ss. 88–89)

Ryhmässä toimimisen taidot käsittelevät esimerkiksi yhteisten sääntöjen ymmärtämistä ja niiden noudattamista. Palautteen antamisen sekä sen vastaanottaminen muilta kuvaillaan puolestaan kuuluvaksi vuorovaikutuksen ja sen ylläpitämisen taitoihin. Vuorovaikutukseen liittymisen taidot käsittelevät yleisesti sitä, miten lapsi pääsee mukaan tai kykenee osallistumaan häntä kiinnostavaan toimintaan. Toisen huomioiminen käsittelee kaveritaitojen viimeistä eli neljättä osa-alueita. (Laaksonen, 2022, s. 88) Näihin kaveritaitojen eri osa-alueisiin syvennyttään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

3.1 Ryhmässä toimimisen taidot

Ryhmässä toimimisen taidot ovat varhaiskasvatuksessa paljon esillä. Ryhmässä toimiminen vaatii yhteisten sääntöjen noudattamista, joustamista ja pettymysten sietämistä. Näitä ryhmässä tarvittavia taitoja harjoitellaan niin vapaassa leikissä, ohjatuissa leikeissä kuin siirtymätilanteissakin. Varhaiskasvattajan tehtävä on esimerkiksi auttaa lasta ilmaisemaan omia tarpeitaan, ymmärtämään ryhmän sääntöjä, tukea kiintymistä ryhmään sekä auttaa lasta hahmottamaan erilaisten tilanteiden käyttäytymistapoja. (Laaksonen, 2022, ss. 92, 101) On aina muistettava, että lapsellakin on erilaisia päiviä. Joskus väsyttää tai on nälkä ja silloin taitojen omaksuminen voi olla vaikeaa. Vireystilan huomioimisen lisäksi on tärkeää painottaa kaikessa oppimisessa lapsen vahvuuksia ja jo olemassa olevia taitoja.

Varhaiskasvatuksessa on paljon tilanteita, jossa lapsi saa tilaa harjoitella odottamista, kärsivällisyyttä ja muiden huomioimista. Jokaisessa ryhmässä on yhteisiä ryhmän tavoitteisiin ja tarkoitukseen soveltuvia erilaisia ohjeita ja sääntöjä, joiden mukaan lapsen on osattava toimia. (Laaksonen & Repo, s. 49) Esimerkiksi päiväkotiryhmässä on osittain erilaiset säännöt kuin vaikkapa jalkapallon harrasteryhmässä, jossa toiminnan tarkoitus ja tavoitteet eroavat varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista.

3.2 Vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot

Vuorovaikutussuhteissa tärkeä taito on pitää yllä vuorovaikutusta. Tähän taitoon kuuluvat olennaisesti esimerkiksi palautteen antaminen ja sen vastaanottaminen sekä ristiriitatilanteiden hallinta ja niiden sovittelu. Lisäksi toisten rohkaiseminen, omien ajatusten jakaminen sekä toisaalta myös niiden vastaanottaminen kuuluvat vuorovaikutuksen ylläpitämisen taitoihin. (Laaksonen, 2022, ss. 104, 106) Vuorovaikutusta ei ole vain sanallinen viestintä; esimerkiksi kädellä osoittaminen, ilmeet tai eleet ovat myös tapa olla vuorovaikutuksessa. Etenkin pienten lasten kanssa toimiessa lapsen ilmeet viestivät paljon siitä, mitä lapsi haluaa kertoa tai minkälainen olotila lapsella on. Näitä merkkejä on tärkeä havaita ja pyrkiä sanallistamaan. Toisaalta vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot kehittyvät merkittävästi, kun lapsi alkaa viestimään sanallisesti ja harjoittelemaan oman äänen esille tuomista.

Vuorovaikutus ja sen ylläpitämisen taidot ovat arjessa paljon näkyvillä, sillä jokaisessa kohtaamisessa kavereiden kanssa harjoitellaan näitä taitoja. Erityisesti leikkiessä ristiriitojen selvittäminen ja toisten ajatusten huomioiminen ovat tärkeitä taitoja. Aikuinen voi olla myös vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja auttaa häntä esimerkiksi sanoittamaan tapahtuvia tilanteita tai tunteita. (Laaksonen, 2022, ss. 109, 113)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus, 2022, s. 29) kerrotaan vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kehityksen perustana. Kaveritaitojen kannalta vuorovaikutus ja sen ylläpitämisen taidoilla on merkitys lapsen kehittyvälle minäkuvalle ja hyvinvoinnille. Lapsia pyritäänkin varhaiskasvatuksessa rohkaisemaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja leikkimään yhdessä. Leikkiessä lasten keskinäinen vuorovaikutus luo pohjaa muun muassa kehittyville leikkitaidoille.

3.3 Vuorovaikutukseen liittymisen taidot

Lapsen täytyy harjoitella aloitteellisuutta, jotta pääsee mukaan esimerkiksi kivannäköiseen leikkiin tai toimintaan. Myönteiset kokemukset leikkiin liittymisestä vahvistavat lapsen myönteisiä kokemuksia ja kannustavat eri lasten kanssa leikkimiseen. Aktiivisuudella sekä oma-aloitteellisuudella on myös tärkeä merkitys. (Laaksonen, 2022, ss. 118–119) Toiset lapset ovat rohkeampia hakeutumaan vuorovaikutukseen tai leikkeihin mukaan ja toiset tarvitsevat siinä enemmän tukea. Aikuinen voi tukea lasta olemalla itse mukana ja ikään kuin lapsen rooliin asettumalla.

Aloitteellisuuden lisäksi keskeistä vuorovaikutukseen liittymisen taidoissa on vastavuoroisuus, esimerkiksi miten lapsi vastaa muiden leikkipyyntöihin (Laaksonen & Repo, 2017, s. 55). Myönteisistä kokemuksista lapsi uskaltaa todennäköisesti myöhemmin myös itse toimia samalla tavalla. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa esiintyy usein tilanteita, joissa lapsi haluaisi mennä mukaan leikkiin, mutta ei kuitenkaan aina tiedä niitä keinoja, joilla pääsisi mukaan. Tällöin lapsi saattaa turhautua ja siirtyä muihin leikkeihin tai näyttää omaa turhautumistaan satuttamalla tai kiusaamalla muiden leikkejä. Tällaisissa tilanteissa aikuisen tuki on tärkeää ja yhdessä lapsen kanssa voidaan miettiä keinoja, miten lapsi pääsisi mukaan haluamaansa leikkiin tai toimintaan.

Vaikka vuorovaikutus luo yhteisöön sosiaalisuutta, eivät kaikki lapset aina hakeudu kontaktiin toisten kanssa. Osa lapsista saattaa omasta tahdostaan vetäytyä helposti esimerkiksi leikkimään yksin eivätkä he edes hakeudu muiden seuraan. Toisaalta toiset lapset eivät päivän aikana vietä hetkeäkään yksin, vaan nauttivat vuorovaikutuksesta ja toisten kanssa yhteisleikeistä. Lapsilla on siis erilaisia tapoja toimia ja erilaisia keinoja liittyä mukaan kiinnostavaan toimintaan. (Ahonen ym., 2013, s. 59)

3.4 Toisten huomioon ottamisen taidot

Toisten huomioiminen voi olla lapselle vaikeaa, sillä keskittyminen on tällöin jossakin muussa kuin omassa itsessä tai omassa toiminnassa. Toisten huomioiminen voi olla esimerkiksi kuuntelemista, tervehtimistä tai kompromissien tekemistä. Jotakin sellaista, joissa toinen ilmaisee huomioivansa toisen. Varhaiskasvatuksen arjessa lapsi huomaa paljon tilanteita, jossa omat toiveet ja tarpeet ovat ristiriidassa toisen lapsen toiveiden ja tarpeiden kanssa. Silloin kompromissien tekeminen on välttämätöntä ja tällöin lapsen on harjoiteltava arvostamaan toista, kuuntelemaan ja ymmärtämään muiden tunteita. Ystävällisyyden osoittaminen esimerkiksi hymyllä, tervehtimällä tai lohduttamalla on toisten huomioimista. Toisten huomioiminen on myös erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. (Laaksonen, 2022, ss. 132–133)

Jokainen saa olla juuri sellainen kuin on, omana ainutlaatuisena yksilönään.

Varhaiskasvatuksessa edistetään osallisuutta ja yhdenvertaisuutta, jossa näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Lasten ymmärrys yhteisöstä kehittyy osallisuuden kautta, kun lapsi pääsee mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. (Opetushallitus, 2022, s. 34) Kaveritaitoihin kuuluu olennaisesti toisen huomioon ottamisen taidot, mutta toisaalta tärkeää on myös tuoda esille omia ajatuksia ja ideoita sekä huolehtia niiden huomioon ottamisesta.

4 Kaveritaitojen rakentumisen pohja ja kehittyminen

Varhaiskasvatus tarjoaa tärkeän toimintaympäristön vertaissuhteiden opettelemiseen. Vertaisryhmässä voidaan jakaa kokemuksia ja oppia uusia tärkeitä taitoja, jotka tukevat

kavereiden kanssa olemista ja toimintaa. Kaveritaitojen pohjalla ovat myönteinen minäkuva, itesäätelytaidot sekä tunnetaitojen vahvistaminen, joilla on tärkeä rooli lapsuuden kehitysprosessissa. Kaveritaitojen harjoittelu alkaa varhaislapsuudessa, mutta jatkuu läpi elämän. (Laaksonen, 2022, ss. 10–12)

Minäkuva, itesäätelytaidot sekä tunnetaitojen vahvistaminen luovat pohjan kaveritaitojen rakentamiselle ja ovat siksi tärkeitä käsitteitä kaveritaitoja tarkastellessa. Lapsi alkaa rakentamaan omaa minäkuvaansa toisten kanssa vuorovaikutuksessa olemalla. Minäkuvalla tarkoitetaan kokemuksia ja käsitystä omasta itsestä. Lapselle muodostuu varhaiskasvatuksessa käsitys itsestä kaverina sekä ryhmän jäsenenä osana päiväkotiryhmää, mutta minäkuva muuttuu lapsen kasvaessa eikä se ole pysyvä ominaisuus. Kun lapselle muodostuu vahva käsitys itsestään ja minäkuva on myönteinen, on hänen helpompi luottaa osaamiseensa, osallistua erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja tuoda oma äänensä esille. (Laaksonen, 2022, s. 45–47) Kaveritaitojen näkökulmasta onkin tärkeää tukea minäkuvan muodostumista ja vahvistaa lapsen myönteistä kokemusta itsestään jo varhaiskasvatuksessa, esimerkiksi kannustamalla, kehumalla ja ennen kaikkea olemalla kiinnostunut lapsen läsnäolosta.

Varhaiskasvatuksessa itesäätelyä tarvitaan oman vuoron odottamiseen, sääntöjen noudattamiseen sekä toisten huomioon ottamiseen (Laaksonen, 2022, s. 50). Lapsi harjoittelee itesäätelyään esimerkiksi leikkitalanteissa. Leikeissä lapsen täytyy huomioida muut ja hän joutuu säätelemään sekä hallitsemaan omaa toimintaansa ja reaktioitansa odotettuihin tai yllättäviin tilanteisiin. Hyvän leikin kesken jättäminen on esimerkki hyvin arkisesta tilanteesta, jossa lapsen täytyy käsitellä sekä säädellä toimintaansa ja mahdollisia negatiivisia tunteita.

Varhaiskasvatus on lapselle tärkeä sosiaalinen oppimisympäristö, jossa lapsi ei ole yksin. Varhaiskasvatuksessa lapsi joutuu tai toisaalta saa mahdollisuuden harjoitella kaveritaitojen eri osa-alueita. Esimerkiksi kotona lapsella saattaa olla vain omat tutut sisarukset tai ehkä ei sisarusia ollenkaan, jolloin kaveritaitojen harjoittelu ei samalla tavalla mahdollistu kuin varhaiskasvatuksessa. Kaverit tuovat parhaimmillaan iloa, naurua, riemua ja uusia ystävyysuhteita, mutta samalla haastavat ja opettavat toimimaan eri tavoin eri tilanteissa.

Kovin pienellä lapsella ei ole ehkä tärkeintä tai tarvetta vielä ollenkaan löytää pysyviä kaverisuhteita, vaan monipuoliset leikit ja yhdessä tekeminen eri vertaissuhteiden kanssa ovat lapselle tärkeämpää. Pysyvät kaverisuhteet syntyvät usein vasta lähempänä kouluikää, sillä varhaiskasvatuksessa lasten kaverisuhteet muodostuvat usein leikkien mukaan (Hakkarainen, 2012, ss. 47, 77).

Kaveritaitoja on mahdollista oppia ja harjoitella arjessa varhaiskasvatuksessa erilaisissa tilanteissa. Lapsen kaveritaitojen kehitys vaatii myös kasvattajan tukea ja samalla tietämystä kunkin lapsen omista tärkeistä vahvuuksistaan sekä kehityskohteistaan. Lapsella voi olla eri kaveritaitojen osa-alueissa enemmän harjoittelun tarvetta kuin toisessa ja toisille lapsille yhdessä toimiminen ja oleminen on haastavampaa kuin joillekin lapsille. (Laaksonen & Repo, 2027, s. 7) Kaveritaitoja, kuten lähes kaikkia taitoja, ei voi osata automaattisesti harjoittelematta ja ilman harjoiteltaville taidoille suotuisaa oppimisympäristöä. Lapsi tarvitsee oppiakseen tilanteita ja toistoja, joiden aikana saa tukea sekä kannustusta.

Kaveritaitojen kehittymisen kannalta oleellista on kiinnittää huomiota lapsen oma-aloitteiseen osallistumiseen. Jo pieni lapsi osaa toimia ja tehdä paljon myös itsenäisesti tai aikuisen pienellä tuella. On tärkeää, ettei kaikkea tehdä lapsen puolesta. Toki lasta täytyy tukea ikä- ja kehitystaso huomioiden sekä lapsen vahvuudet mielessä pitäen. Kaveritaitoja voidaan varhaiskasvatuksessa kehittää systemaattisesti osana ryhmän pedagogista toimintaa. (Laaksonen, 2022, ss.84–85)

5 Kaveritaidot osana leikkiä

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen toimintatapa, jonka tarkoituksena on edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikkiessä lapset muodostavat merkityksellisiä kokemuksia ja luovat sosiaalisia suhteita. Leikki luo lapselle perustan kehittyville leikkitaidoille. Esimerkiksi päiväkotiryhmässä leikkiessä lapsi oppii säätelemään tunteitaan, tahtomistaan sekä huomioimaan muita. (Opetushallitus, 2022, ss. 42–43)

Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle ympäristön, jossa leikki on vahvasti läsnä ja tärkeänä osana pedagogista toimintaa. Leikkiessä lapsi joutuu havainnoimaan paljon ympäristöä ja ottamaan

muut huomioon. Kaveritaitoja päästään harjoittelemaan jo leikkiin liittymisessä, kuten miten lapsi kysyy tai ilmaisee haluavansa mukaan leikkiin ja miten hänet vastaanotetaan. Lapsi voi hakeutua itse oma-aloitteisesti kiinnostavaan leikkiin, hän voi liittyä leikkiin aikuisen tuella tai muut leikkiin osallistujat ovat aktiivisia lasta kohtaan ja pyytävät häntä mukaan (Laaksonen, 2022, ss. 62–63).

Varhaiskasvattajan rooli leikin ohjaajana on vaihtelevaa esimerkiksi leikkitaitojen ja ikätason mukaan. Kasvattaja voi tukea leikkiin osallistumista tai rikastuttaa leikkiä erilaisten materiaalien avulla, kuitenkin antamalla tilaa lapselle. (Ahonen ym., 2013, s. 66) Leikkiessä syntyy paljon oppimistilanteita, joissa myös kaveritaitoja päästään harjoittelemaan. Miten selvittää tilanteesta, jossa toinen lapsi kaataa kivannäköisen ja juuri lapsen rakentaman tornin? Miten tilanne ratkaistaan, jos lapsi haluaisi samaan leikkiin kahden muun lapsen kanssa? Näitä kysymyksiä ja pohdintoja voi kasvattaja käydä yhdessä lapsen kanssa läpi ja tukea tilanteissa esimerkiksi lapsen itsesäätelyä ja tunteiden käsittelyä. Samalla voidaan etsiä keinoja tilanteen ratkaisemiseksi.

Parhaimmillaan kaverisuhteet tuovat iloa ja vahvistavat lapsen toimijuutta sekä tärkeitä elämässä tarvittavia taitoja. Leikki on lapselle monin tavoin tärkeää. Myös kaverisuhteet rakentuvat usein leikin ympärille. Leikkiessä lapsi vahvistaa ja harjoittelee erilaisia taitoja, kokeilee ja oppii sekä pikkuhiljaa muodostaa käsitystä itsestään. Pienten lasten leikki on enemmän yhdessä tekemistä ja kokemista, mutta jo muutamasta ikävuodesta eteenpäin leikki muodostuu yhä enemmän vuorovaikutteisemmaksi, pidempikestoiseksi ja monipuolisemmaksi. Kun leikit muodostuvat sosiaalisimmiksi, kaverisuhteiden merkitys korostuu etenkin lapsen kehityksessä. (Laaksonen, 2022, ss. 58–60, 62)

6 Varhaiskasvattajien rooli kaveritaitojen tukemisessa

Vertaissuhteiden ja kaveritaitojen rakentumista sekä kehittymistä lapsiryhmässä tukee yhteisöllisyys (Laaksonen & Repo, 2017, s. 19). Kasvattajien on tärkeä luoda myönteinen, toisiaan kannustava ja yhteistyöhön pyrkivä ilmapiiri lapsiryhmän kanssa. Aikuisen rooli kaverisuhteiden tukemisessa on tärkeä, sillä pieni lapsi ei vielä kykene muodostamaan kaverisuhteita ilman tukea ja rohkaisua. Toisille niiden muodostuminen on toisaalta

helpompaa ja luonnollisempaa kuin toisille lapsille. Varhaiskasvattaja voi esimerkiksi olla kaverien löytäjä, kaverisuhteiden vahvistaja tai konfliktitilanteissa selvittämisen auttaja. (Sääskilahti, 2010, ss. 62, 70–71)

Kasvattaja voi osaltaan näyttää mallia, millainen käyttäytyminen ja toiminta on sopivaa erilaisissa tilanteissa. Kasvattajan esimerkki ja tuki on myös tärkeää esimerkiksi tunteiden hallinnassa, niiden käsittelyssä sekä sanoittamisessa. (Laaksonen, 2022, s. 101) Myös vanhemmat lapset toimivat roolimalleina pienemmille. Lisäksi on tärkeä pyrkiä toimimaan mahdollisimman avoimessa ja toimivassa yhteistyössä vanhempien kanssa, jotka tuntevat oman lapsensa parhaiten.

Tärkeää on olla mallina ja tukena ikä- ja kehitystaso huomioiden ja huomioida jokaisen lapsen ainutlaatuinen yksilöllisyys sekä lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Varhaiskasvattaja voi tukemalla auttaa ehkäisemään erilaisia lapselle haitallisia sosiaalisen tilanteiden pulmia, kuten yksinäisyyttä, kiusaamista tai syrjäytymistä. On todettu, että vertaissuhteilla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen ja puutteet kaveritaidoissa voivat vaikuttaa sosiaalisten suhteiden rakentamiseen myös tulevaisuudessa. Kasvattajien tehtävä on tunnistaa vertaissuhteiden ulkopuolelle jäävät lapset ja tukea erityisesti heidän kiintymistensä vertaisryhmään. (Nyman, 2022, ss. 19, 21)

Lapsen tukeminen ei kuitenkaan tarkoita aina tilanteessa konkreettista puuttumista. Esimerkiksi ristiriitatilanteissa on myös hyvä välillä seurata taustalla, miten lapset alkavat itse selvittämään tilannetta, mutta olla kuitenkin varmistamassa lähellä tilanteen vaatimalla tavalla. Näin lapsi tietää, että hän saa tarvitsemansa tuen, mutta kaikkea ei kuitenkaan ratkaista lapsen puolesta ja sitä kautta tapahtuu myös aktiivista oppimista.

7 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Hakusanalla ”kaveritaito” tehtyjä aiempia tutkimuksia löytyi yleisimmistä tietokannoista melko vähän. Aiempia tutkimuksia löytyi kuitenkin kaveritaitoihin liittyvistä ilmiöistä, kuten lasten vertaisryhmistä tai vertaissuhteiden muodostumisista. Esimerkiksi Terhi Niemenmaa (2012, ss. 54, 58, 61) on tutkinut lasten vertaissuhteita kehittämishankkeessaan, jonka

tavoitteena oli löytää yhteistä oppimista ja oppimiskokemuksia toimivan esiopetusryhmän vertaissuhteissa. Tutkimuksessa kerättiin aineistoa työntekijöiden ryhmäkeskusteluilla. Hankkeen aikana havaittiin, että lasten kaverisuhteet kehittyivät hankkeen aikana paljon positiiviseen suuntaan. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että kaveritaidot ovat harjoiteltavia ja toisaalta kehittyviä taitoja. Tutkimuksessa leikki nousi myös hyvin keskeiseksi osa-alueeksi lasten vertaissuhteita ja ryhmän yhteenkuuluvuutta tarkastellessa. Leikin merkitys kaveritaitojen harjoittelemisessa korostuu juuri varhaiskasvatuksessa, sillä leikillä on suuri pedagoginen rooli arjessa.

Anne Hakkarainen (2012, ss. 77, 85–86) on tutkinut vertaissuhteita ja niiden tukemista päiväkodissa erityisesti kohderyhmänä lapset, joilla on itsesäätelyn pulmia. Tutkimuksessa on myös kerätty kasvattajien keinoja vertaissuhteiden tukemiseen. Tutkimuksessa havaittiin, että vertaisryhmien sisälle muodostui usein pienempiä kaverisuhteita, jotka kuitenkin olivat vain sen hetkisiä leikkikavereita. Pidemmät kaverisuhteet olivat harvinaisempia. Tutkimuksessa huomattiin, että kaverisuhteet muodostuivat usein vapaan leikin tilanteissa, jossa lapset neuvottelemalla säätelivät leikkikaverinsa. Tämä on havaittavissa myös päiväkodin arjessa. Kaverisuhteet vaihtelevat leikkien mukaan ja ovat usein hetkellisiä. Tutkimuksessa tehty kiinnostava havainto oli, että kasvattajilla on myös estäviä tekijöitä lasten vertaissuhteita tukiessa. Näitä estäviä tekijöitä olivat muun muassa kiire, tekemisen paljous, tilojen hajanaisuus ja aikuisten lukumäärän vähyys.

Pollarin ja Vatjuksen (2007, ss. 47, 55,75) pro gradu -tutkielmassa selvitettiin lasten osallisuutta vertaisryhmässä lasten näkökulmasta sekä samalla saatiin kokemuksia, miten varhaiskasvattajat ehkäisivät vertaisryhmästä syrjäytymisen kokemuksia. Aineisto kerättiin päiväkodin lapsiryhmää havainnoimalla ja haastatteleamalla lapsia. Tuloksista selvisi muun muassa, että lapset pitivät esimerkiksi tunteiden ja toiminnan merkitystä oleelliseksi tekijäksi määrittämään kaveri- ja ystävyysuhteita. Tutkimuksessa leikki nousi jälleen tärkeäksi tekijäksi määrittämään kaverisuhteita. Kaverin olemassaoloa pidettiin merkittävänä ja hauskana. Tutkimusten tuloksista huomataan, että henkilökunta piti tärkeänä kavereiden saannissa esimerkiksi tukea kasvattajilta vertaisryhmään liittymisessä sekä pienryhmiä. Juuri siksi on tärkeä tarkastella, millaisin eri keinoin varhaiskasvattajat voivat tukea lasta kaveritaidoissa.

Muitakin tutkimuksia kasvattajien roolista kaveritaitojen tukemisessa on tehty. Esimerkiksi Liisa Säaskilahi (2010, ss. 62, 64, 67–68) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan, minkälainen rooli kasvattajilla on vertaissuhteiden tukemisessa päiväkodissa alle kolmevuotiaiden ryhmässä. Tutkimuksessa saatiin selville, että vertaissuhteita voidaan tukea sanallisesti, mutta myös ei-sanallisin keinoin. Sanallisia keinoja olivat esimerkiksi erilaiset rohkaisut, konfliktitilanteisiin puuttumiset ja kehotukset. Pienryhmät koettiin jälleen yhdeksi tärkeimmäksi vertaissuhteiden tukemisen keinoiksi. Vertaissuhteiden merkitys koettiin merkittäviksi lapsen sosiaalisuudelle, minäkuvalle ja kokonaiskehitykselle. Varhaiskasvattajat puolestaan näkivät oman roolinsa esimerkiksi kaverien löytäjänä, kaverisuhteiden vahvistajana sekä konfliktitilanteissa selvittämisen auttajana.

Yllä esitellystä aiemmasta tutkimustiedosta huomataan, että kaveritaitoja on tarkasteltu aiemmin sekä lasten että kasvattajien näkökulmasta. Kasvattajien näkökulma korostuu aiemmassa tutkimustiedossa, mikä on ymmärrettävää, koska kasvattajien rooli kaveritaitojen tukemisessa on merkittävä. On tärkeä tarkastella, millaisin eri keinoin varhaiskasvattajat tukevat lasta oppimaan kaveritaitoja, joiden merkitys varhaislapsuuden vertaissuhteiden muodostumiseen on suuri. Aiemmin esitellyissä tutkimuksissa tällaisia keinoja olivat esimerkiksi pienryhmät.

8 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena työelämälähtöisesti, ja sen tarkoituksena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla, miten varhaiskasvattajat kuvailevat kaveritaitojen tukemisen merkitystä sekä millaisia eri keinoja lasten kanssa voidaan käyttää kaveritaitojen harjoitteluun. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, koska laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu ihmisten omien näkemysten kertominen koetusta todellisuudesta. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole löytää jotakin tiettyä totuutta. Tämän opinnäytetyön tutkimus pyrki laadullisen tutkimuksen mukaisesti synnyttämään tulkintoja, jotka johdattelevat erilaisten ohjeiden, mallien ja tiedon luomiseen (Vilka, 2021, ss. 94–97) Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää uusia keinoja ja menetelmiä kaveritaitojen tukemiseen sekä selvittää kasvattajien omia ajatuksia ja kokemuksia kaveritaitoihin liittyen.

Opinnäytetyön aiheidea syntyi työelämäyhteistyön pohjalta. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat: ”Miten varhaiskasvattajat kuvailevat kaveritaitojen merkitystä varhaiskasvatuksessa” ja ”Millä tavoin varhaiskasvattajat voivat tukea kaveritaitojen rakentumista”. Tutkimukseen osallistui kahden eri varhaiskasvatusyksikön kasvattajia, joille lähetettiin anonyymi kysely verkossa. Tutkimuksen näkökulmana on varhaiskasvattajat, koska he ovat arjessa läsnä ja tukevat lapsen kehitystä varhaiskasvatuksessa parhaalla mahdollisella tavalla. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja soveltamalla tilastollisesti kuvaavaa analyysia.

8.1 Aineistonkeruu verkkokyselyllä

Kaveritaitoja ja niiden tukemista varhaiskasvatuksessa kartoitettiin kyselytutkimuksella, joka tehtiin Webropol-verkkokyselytyökalun avulla. Kyselyn avulla vastauksia pyrittiin keräämään noin 40 varhaiskasvattajalta. Linkki verkkokyselyyn lähetettiin näille kasvattajille, mutta täysin tarkkaa kyselyn saaneiden lukumäärää ei kuitenkaan ole tiedossa. Kysely oli vastaajille anonyymi eli henkilötietoja tutkimuksessa ei kysytty. Tutkija ei siis näe, kuka on vastannut ja mitä. Kysely oli anonyymi, koska tämän tutkimuksen kannalta ei ollut oleellista tietää henkilötietoja eikä se olisi antanut tutkimukseen lisäarvoa. Kyselyssä ei myöskään kysytty taustatietoja, esimerkiksi minkäikäisten lasten kanssa tutkittavat työskentelevät tai millaisella koulutus pohjalla, koska tutkimuksessa käsiteltiin aihetta yleisestä näkökulmasta. Tutkimuksen kohderyhmä oli melko pieni, joten tutkimus pysyi näin ollen myös turvallisempana tunnistettavuuden osalta.

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin sähköinen kysely, koska kyselyllä voidaan kerätä aineistoa melko nopeasti ja laajasti. Verkkokyselyn hyötyjä ovat, että tutkijan ei tarvitse itse olla paikalla samanaikaisesti ja aikataulu tutkittaville on vapaampi. Vastausprosenttia on myös helppo kontrolloida ja tarvittaessa muistutella vastaamisesta. Yksi syy kyselyn valitsemiseksi tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi oli myös kyselyn helppo siirtäminen turvallisesti omiin tutkimuksessa käytettäviin tiedostoihin. (Valli, 2018, ss. 98, 101)

Kyselyn pyrittiin pitämään melko lyhyenä, jotta vastaajilta menisi tutkimukseen osallistumiseen korkeintaan noin 15 minuuttia. Lyhyeen kyselyyn päädyttiin, koska tiedossa oli kyselyn hankala ajankohta kevään kiireiden ja osittain jo päälle osuvien kesälomien vuoksi. Tutkimuskysymysten asettelu, muotoilu sekä järjestys ovat kyselytutkimuksessa tärkeitä. Kysymykset eivät saa johdatella vastaajaa vastaamaan tietyllä tavalla eikä kysymysten muotoilu saisi antaa vastaajalla valinnanvaraa ajatella eri tavalla, mihin tutkija on kysymyksellä halunnut saada vastauksia, jotta tulokset eivät vääristyisi (Valli, 2018, s. 93). Myös tämänkaltaisen kyselyn vastaamisohjeistukseen oli tärkeää panostaa, sillä tutkija ei itse ollut paikalla tutkittavien osallistuessa tutkimukseen.

Tämän tutkimuksen kyselylomake koostui avoimista sekä suljetuista kysymyksistä (Liite 2). Kyselyn kysymykset valikoitiin vastaamaan tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiin mahdollisimman hyvin. Kysely koostui seitsemästä kysymyksestä, joista kolme oli vaihtoehtoisia suljettuja kysymyksiä ja neljä avoimia kysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä pyrittiin kuulemaan vastaajien kokemuksia ja omia ajatuksia aiheeseen liittyen. Lisäksi avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan käytännön keinoja ja työkaluja, miten konkreettisesti kaveritaitoja voidaan varhaiskasvatuksessa tukea.

Ennen kyselyn lähettämistä kyselyn toimivuus testattiin lähettämällä se muutamalle kohderyhmän ulkopuolella oleville henkilöille, jotka varmistivat kyselyn toimivuuden. Kysely lähetettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle saatekirjeen (Liite 1) kanssa. Osalle kysely lähetettiin päiväkodin johtajan toimesta sähköpostilla, osalle kysely toimitettiin viestipalvelu WhatsAppia käyttäen. Saatekirjeen lisäksi kyselyn alussa oli vielä lyhyt johdattelukirje aiheeseen (Liite 2), joka taustoitti pintapuolisesti tutkimuksen taustaa sekä käsitettä kaveritaidoista muutamalla lauseella.

Noin kahden ja puolen viikon vastausaika kerrottiin kyselyn saatekirjeessä. Saatekirjeessä oli myös kyselyn tarkka sulkeutumispäivämäärä vastaajille tiedoksi, jolloin vastaajille annettiin mahdollisuus valita ja vastata kyselyyn kokemallaan parhaalla ajankohdalla. Neljä eri vastausta tuli välittömästi kyselyn lähettämisen jälkeen, muutaman ensimmäisen tunnin aikana. Kuitenkaan tämän jälkeen vastauksia ei enää tullut. Noin viikko ennen kyselyn

vastaamisajan päättymistä lähetin muistutusviestin, jonka jälkeen vastauksia tuli vielä yksi. Yhteensä kyselyyn vastasi siis viisi varhaiskasvattajaa.

8.2 Aineistonanalyysin toteuttaminen pääosin teemoittelemalla

Kyselyn aineisto analysoitiin pääosin teemoittelemalla, mutta analysoimiseen käytettiin myös tilastollisesti kuvaavaa analyysitapaa hieman soveltaen. Vastaukset siirrettiin ja tallennettiin erilliselle Word-alustalle, jotta kyselyn aineistoa oli helpompi käsitellä. Aineiston analysointi aloitettiin ensin lukemalla se useampaan kertaan läpi, jotta saatiin yleiskuva aineiston sisällöstä. Näin sitä oli myös helpompi lähteä työstämään. Apuna käytettiin koodausta, jonka avulla aineistoa luokiteltiin ja etsittiin saman aihepiirin sanoja, aina tutkimusongelma mielessä pitäen. Koodaamisen tekniikkana käytettiin värejä eli aineistosta merkittiin eri värein samaan aihepiiriin sopivat kohdat. (Juhila, 2021a)

Koodaamisen jälkeen teemoittelulla saatiin puolestaan eriteltyä aineistosta tutkimusongelman kannalta keskeiset teemat ja asiakokonaisuudet. Teemoittelun tuloksena aineistosta syntyi muutama yläteema sekä yläteemoja täsmentäviä alateemoja. (Juhila, 2021b) Tämän tutkimuksen yläteemoja olivat tuen merkitys, lapsiryhmän ominaisuudet, kasvattajien rooli sekä tukemisen keinot. Lapsiryhmän ominaisuudet alateemoiksi jakautui aikuisten määrä, pienryhmät ja ryhmäkoko. Tuen merkityksen alateemoiksi muodostuivat oppiminen sekä tuettavat haasteet. Varhaiskasvattajan roolin alateemoiksi muotoutuivat asenne, kasvattajien tapa toimia sekä aktiivinen toimijuus. Menetelmät ja arjen toimintatavat olivat alateemoja puolestaan tukemisen keinoille.

Koska tutkimuksessa yhdistellään myös hieman kvantitatiivisen eli määrällisen aineiston ominaispiirteitä, käytetään aineistonanalyysitapana teemoittelun lisäksi soveltaen tilastollisesti kuvaavaa analyysia. Tilastollisesti kuvaavan analyysin tarkoituksena on kuvata aineistoa tilastollisesti samalla graafisesti havainnollistaen esimerkiksi ilmiöiden jakautumista ja jäsentymistä luokkiin. (Lähdesmäki ym., 2012) Tässä tutkimuksessa aineistoa analysoitiin graafisesti taulukkomuotoon esittämällä esimerkiksi vastaajien mielipiteiden jakautumista.

8.3 Tutkimuksen eettisyys ja kestävä kehitys osana kaveritaitoja

Opinnäytetyössä on huomioitava sen eettisyys. On tärkeä suunnitella, toteuttaa ja dokumentoida opinnäytetyö huolellisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Tutkimus ei saa vaarantaa tutkijoiden tai tutkittavien hyvinvointia. Ennen tutkimusta on huolehdittava esimerkiksi tutkimusaineistojen turvallisesta käsittelystä sekä säilyttämisestä.

(Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 13) Ennen aineiston keräämistä ja tutkimuksen aloittamista, oli tarpeen hakea tutkimuslupa työelämäyhteistyötä. Kirjallisen luvan myöntämisen jälkeen aineistoa voitiin alkaa keräämään. Aineiston keräämisen jälkeen oli tärkeää huolehtia aineiston turvallisesta ja luotettavasta säilytyksestä.

Kun tutkitaan ihmisiä, on lähtökohtana henkilöiden luottamus, joka säilyy ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioittaessa. Opinnäytetyön aineistonhankintamenetelmä on kyselytutkimus, johon vastaaminen on vapaaehtoista. Tutkittavalla on oikeus myös keskeyttää osallistuminen tai peruuttaa se kokonaan. Tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyyttä suojellaan eikä henkilötietoja ole tarpeen selvittää. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, ss. 8, 12) Kyselytutkimus on anonyymi, koska haluan varmistaa henkilötietojen suojelemisen pienen tutkimusjoukon vuoksi. Henkilötietojen kysyminen ei myöskään ole tämän tutkimuksen kannalta tarpeellista.

Eettisyyttä pohdittaessa on hyvä myös huomioida oma asennoitumiseni tutkimukseen. Roolini tässä tutkimuksessa oli olla tutkija. Esimerkiksi tutkittavien informointi oli tehtävä tutkijan asemassa eikä esimerkiksi ammatillisena kollegana. Tutkijana minun täytyi toimia ulkopuolisen roolissa ja tulkita tuloksia myös sen mukaan, jotta tutkimus pysyisi luotettavana. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiin periaatteisiin kuuluu myös oleellisesti myös tutkimuksen vapaaehtoisuuden painottaminen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7) Tutkimukseen osallistuvia oli huolellisesti informoitava saatekirjeessä (Liite 1) tutkimuksen vapaaehtoisuudesta sekä suostumuksesta käyttää kyselytutkimuksen vastauksia tämän opinnäytetyön aineistona.

Kestävä kehitys on myös yksi tarkasteltava asia tässä opinnäytetyössä. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, jotka kuuluvat ympäristöön, talouteen tai ihmisten

sosiaaliseen hyvinvointiin. Kestävällä kehityksellä turvataan hyvät elämisen mahdollisuudet myös tuleville sukupolville. Näistä etenkin sosiaalinen kestävyys nousee keskeiseksi kestävä kehityksen teemaksi tässä opinnäytetyössä, koska hyvinvoinnin edellytysten turvaaminen sukupolvelta toiselle on tärkeää. (Ympäristöministeriö, 2023)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus, 2022, ss. 21, 91) mainitaan kestävä elämäntavan merkitys. Jokaisella lapsella on mahdollisuus kehittää omia taitojaan ikätasonsa mukaisesti. Myös kaveritaitoja opetellessa on lapsella oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen samalla muodostaen käsitystä itsestään omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus kuulua ryhmään, vaikuttaa sekä olla osallisena yhteisössä aktiivisesti. Tämä luo perustan kestävälle tulevaisuudelle, mutta vaatii varhaiskasvatuksen roolia esimerkiksi tukea lapsen taitoja osallistua ja vaikuttaa myös oma-aloitteisesti, sillä samalla lapsi oppii toimimaan yhdessä, vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen merkitystä.

9 Tutkimustulokset

Tutkimuksen kyselylomake lähetettiin kahden eri päiväkodin kasvattajille Webropol-verkkokyselytyökalulomakkeen avulla, yhteensä noin 40 varhaiskasvattajalle. Tarkkaa lukumäärää ei kuitenkaan ole tiedossa. Kokonaisuudessaan vastauksia kyselyyn tuli yhteensä viisi. Tutkimuksen aineisto on kerätty kesäkuun 2023 aikana. Kyselyssä ei tarkasteltu tarkemmin, millä ammattinimikkeellä vastaajat työskentelivät, koska se ei ollut tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteen kannalta oleellista. Kyselyssä ei myöskään selvitetty, minkä ikäisten lasten kanssa vastaajat työskentelivät, koska tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kaveritaitojen merkityksen kokemista sekä keinoja kaveritaitojen tukemiseen yleisestä näkökulmasta.

Tässä luvussa esitellään kyselylomakkeen keskeisimmät tulokset. Ensin syvennyttään tarkastelemaan kaveritaitojen harjoittelun merkitystä varhaiskasvatuksessa. Toisessa alaluvussa käsitellään pienryhmiä ja sen roolia kaveritaitoja tukevana tekijänä. Lopuksi tarkastellaan varhaiskasvattajan roolia sekä niitä keinoja, joilla kaveritaitoja voidaan tukea.

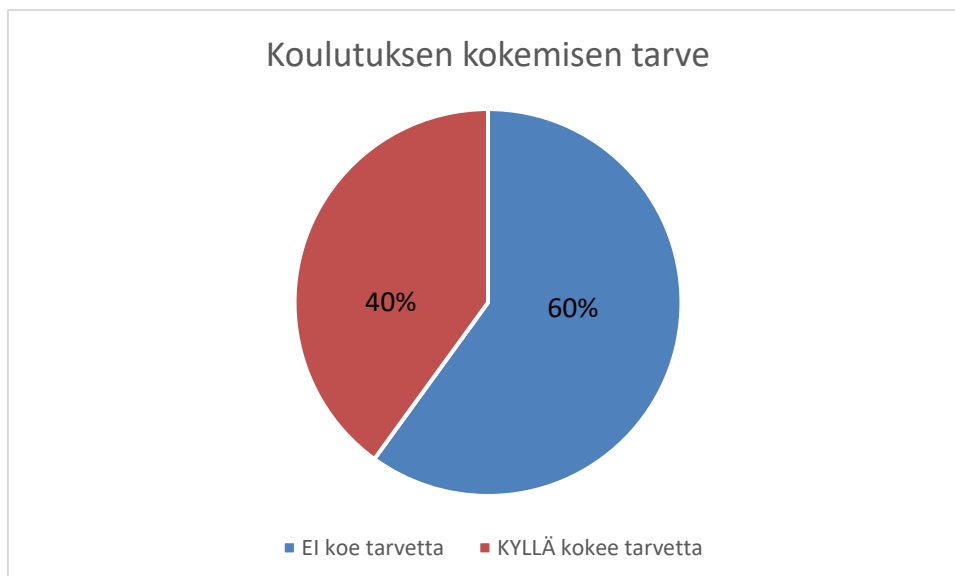
Tuloksia ei esitellä kyselyjärjestyksessä vaan analyysin pohjalta nousseiden teemojen mukaisesti.

9.1 Varhaiskasvattajien kokemuksia kaveritaitojen tukemisen merkityksestä

Tutkimuksessa kysyttiin, kuinka tärkeänä vastaajat pitävät kaveritaitojen harjoittelua varhaiskasvatuksessa. Kyselyyn tulleiden vastausten perusteella varhaiskasvattajat kuvailevat kaveritaitojen tukemisen erittäin tärkeäksi. 100 % vastaajista piti kaveritaitojen harjoittelua erittäin tärkeänä, kun niiden merkitystä kysyttiin asteikolla erittäin tärkeä–ei lainkaan tärkeä. Vastaajat olivat yksimielisiä kaveritaitojen tärkeydestä, eikä kukaan vastaajista pitänyt kaveritaitoja esimerkiksi vain tärkeänä.

Tutkimuksessa kartoitettiin myös vastaajien kokemusta kaveritaitojen ja niiden tukemisen lisäkoulutuksen tarpeesta. 60 % vastaajista ei kokenut tarvitsevansa lisäkoulutusta, kun taas 40 % vastaajista koki tarvitsevansa lisäkoulutusta alla olevan kuvan havainnollistamalla tavalla (Kuva 1). Toisaalta tämä viittaa siihen, että osa kasvattajista ei koe kaveritaitojen merkitystä niin tärkeäksi, että tarvitsisi lisäkoulutusta tai kokee jo osaavansa tukea kaveritaitoja riittävällä tasolla.

Kuva 1. Varhaiskasvattajien kokemusten jakautuminen lisäkoulutuksen tarpeesta.

9.2 Lapsiryhmän ominaisuudet kaveritaitoja tukevana ja heikentävänä tekijänä

Kyselylomakkeessa kartoitettiin kaveritaitojen harjoittelua tukevia tekijöitä päiväkodissa. Vastauksissa nousi vahvasti esiin kasvattajien näkemys pienryhmien tärkeydestä. Vastaajista neljä viidestä mainitsi pienryhmät kaveritaitojen harjoittelun tukevana tekijänä. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että pienryhmätilanteissa lapsi pääsee eri tavalla harjoittelemaan sosiaalisia tilanteita kuin isommissa vertaisryhmissä. Vastaajat kuvailivat näkemyksiään pienryhmien tärkeydestä kaveritaitoja tukiessa seuraavasti:

Pienryhmätoiminta on mielestäni tärkeää kaveritaitojen tukemisessa.

Pienryhmässä heidän sosiaaliset taidot nousevat esiin ihan eri tavalla, kun he uskaltavat paremmin tuoda omat näkemyksensä keskusteluihin.

Pienemmissä porukoissa esimerkiksi ristiriitatilanteita ja muita erimielisyyksiä on helpompi harjoitella ratkaisemaan, jolloin lapsi oppii pikkuhiljaa käyttämään samaisia taitoja myös isommassa porukassa.

Pienryhmien tärkeyttä tutkimuksessa puoltaa myös se, että suuret ja liian isot ryhmät ovat puolestaan vastaajien mielestä kaveritaitojen tukemista haittaavia tekijöitä. Suurin osa vastaajista eli neljä viidestä piti suuria ryhmäkokoja kaveritaitojen tukemista haittaavana tekijänä. Useampi vastaaja perusteli suuren ryhmäkoon haittaavaksi tekijäksi, koska silloin aikuisilla ei ole aina aikaa puuttua niin syvällisesti tilanteisiin kuin olisi lapsen oppimisen kannalta tärkeää. Suurten ryhmäkoon lisäksi aikuisten määrän vähyys perusteltiin haittaavaksi tekijäksi lasten kaveritaitoja tukiessa.

Pienryhmätoiminta varhaiskasvatuksessa mahdollistaa lapsen yksilöllisen huomioimisen, vuorovaikutuksen sekä lapsen oman äänen esille tuomisen ja osallisuuden, minkä vuoksi pienryhmät ovat keskeinen työtapana. Pienryhmissä pyritään kuulemaan, kohtaamaan ja havainnoimaan lapsia sekä tukemaan esimerkiksi heidän osallisuuttansa ja syntyviä ystävyysuhteita. (Hämeenlinnan kaupunki, 2022, ss. 23, 55) Toisaalta eräs vastaajista myös huomautti, että vaikka kuinka pienryhmätoimintaa pyrittäisiin päivän aikana järjestämään,

on päivässä aina väkisinkin hetkiä, jolloin ryhmä on liian suuri eikä tilanteisiin voi tarttua haluamallaan tavalla.

9.3 Varhaiskasvattajalla on merkittävä rooli yhdessä toimimisessa

Varhaiskasvattajilla on merkittävä rooli kaveritaitojen tukemisessa ja niiden harjoittamisen mahdollistajana. Tutkimuksen vastauksissa mainittiin ”aikuisten väliset suhteet” ja ”asenne lapsiin”, joka tulisi olla ”kunnioittava”, ”hyvä” ja ”sensitiivinen”. Kaveritaitojen harjoittelua tukevaksi tekijäksi useampi vastaaja nimesi myös ”aikuisten läsnäolon”. Vastaajat korostivat vastauksissaan aikuisten läsnäolon merkitystä, asennetta ja toisaalta myös aikuisten keskinäisiä suhteita ja niiden vaikutusta lapsiin.

Aikuiset jotka ovat aidosti läsnä

Ei-sensitiivinen ja muita arvosteleva ilmapiiri

Varhaiskasvattajan ohjaavaa roolia kaveritaitojen tukemisessa pidettiin tärkeänä. Aikuinen ei ratkaise tilanteita lapsen puolesta vaan toimii apuna ja johdattelee lasta löytämään keinoja itse. Toisaalta eräs vastaaja myös mainitsi mallioppimisen vanhemmilta lapsilta. Aikuisen esimerkin näyttäminen on tärkeää, mutta lapsi oppii paljon myös eri-ikäisten lasten kanssa yhdessä toimien ja vanhemmilta lapsilta saadun esimerkin mukaisesti. Varhaiskasvattaja voi omalla esimerkillään ja lasta haastamalla itse pohtimaan käydä tilanteita läpi. Kasvattajat kuvailevat lapsen oman oivaltamisen roolia ja sen tärkeyttä seuraavissa esimerkeissä:

Olen ollut näyttämässä esimerkkiä leikissä

Tilannetta on purettu haastamalla lasta itse pohtimaan

Mielestäni on tärkeää että ei aikuisena aina valmiiksi ratkaise tilannetta

Lapsi on aktiivinen toimija. Hän haluaa oppia, kerrata ja osoittaa uteliaisuutta tutkimalla ja kyselemällä. Lapsuus on arvokasta ja opettavaista. Itse kokeilemalla, keksimällä sekä avoimesti tutkimalla löytää uusia ratkaisuja ja kokee osallisuutta. (Opetushallitus, 2022, ss.

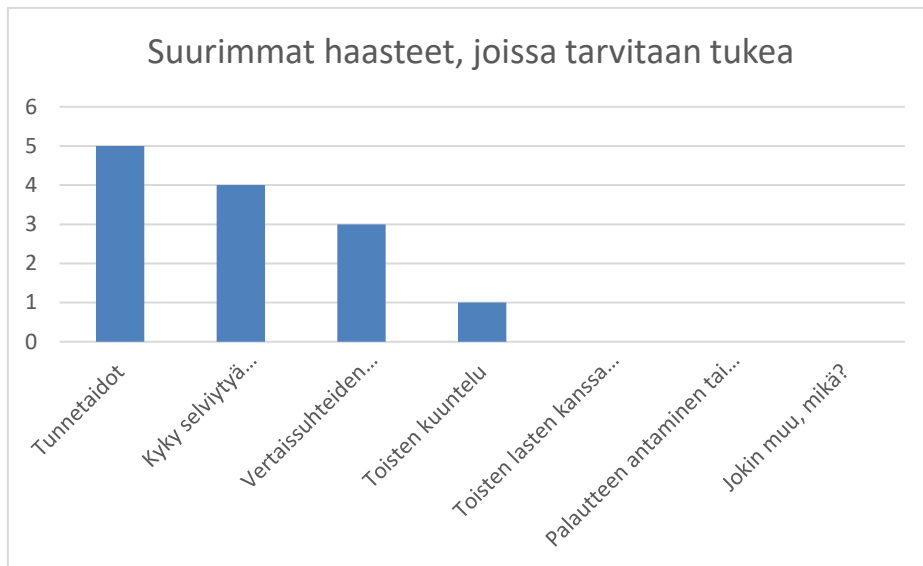
22, 29) Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan aktiivisen roolin ja oppimisen yhteyttä. Myös tässä tutkimuksessa lapsen oma oivaltaminen ja oppiminen liitettiin yhteen ja vastauksissa mainittiin useasti oppiminen eri toimintatapojen yhteydessä sekä kaveritaitojen tukemisen merkityksessä.

9.4 Kaveritaitojen tukemisen keinot

Kyselylomakkeella pyydettiin vastaajia arvottamaan kaveritaitojen suurimmat haasteet. Vastaaja sai valita yhdestä kolmeen eri vaihtoehtoa joko valmiiksi annetuista vaihtoehdoista tai itse sanallisesti nimeämällä muun haasteen, jota ei valmiissa vaihtoehdoissa ollut. Vastaajien mielipiteiden jakautumista havainnollistaa seuraavan sivun kuva 2.

Kuvaajasta huomataan, että tärkeimpinä pidettiin tunnetaitoja ja kykyä selviytyä ristiriitatilanteista. Kaikki vastaajista valitsivat tunnetaidot yhdeksi suurimmaksi haasteeksi, jossa lapsi tarvitsee aikuisen tukea. Myös kykyä selviytyä ristiriitatilanteista, vertaissuhteiden muodostumista sekä toisten kuuntelua pidettiin haastavina. Neljä viidestä vastaajasta valitsi haasteeksi kyvyn selviytyä ristiriitatilanteista, kolme vastaajaa vertaissuhteiden muodostumisen ja yksi vastaaja toisten kuuntelun. Kukaan vastaajista ei valinnut suurimpien haasteiden joukkoon toisten lasten kanssa vuorovaikutuksessa olemista tai palautteen antamista/sen vastaanottamista toisilta lapsilta. Myöskään kukaan vastaajista ei omin sanoin halunnut nimetä haastetta tai mahdollisesti kokenut jotakin puuttuvan vaihtoehdoista. Kyselyyn vastasi viisi vastaajaa, joten kaikki vastaajat eivät ole nimenneet kolmea haastetta, sillä nimeämisiä tähän tuli yhteensä 13.

Kuva 2. Varhaiskasvattajien näkemys kaveritaitojen suurimmista haasteista.

Vastausten perusteella tunnetaidot ja ristiriitatilanteet koettiin melko yksimielisesti haastaviksi tekijöiksi, joissa lapset tarvitsevat tukea. Puolestaan vuorovaikutuksessa olemista ja palautteen antamista tai sen vastaanottamista muilta lapsilta ei haluttu nostaa suurimpien haasteiden joukkoon. Vastauksissa ilmeni paljon keinoja, miten näissä haasteissa voidaan lasta tukea.

Kaveritaitoja voidaan tukea monella eri tavalla, joista vastauksissa esille nousivat esimerkiksi ”tunnetaitojen harjoittelu” sekä ”lapsen haastaminen pohdintaan”. Lapsi itse pohtii ja synnyttää oivalluksen kokemuksi siitä, mikä on oikea tai väärä tapa toimia. Lasta on hyvä tukea esimerkiksi johdattelevilla kysymyksillä: ”Miltä tämä sinusta tuntuisi?” tai ”Voisitkohan yhdessä kaverin kanssa sopia leikin säännöistä”. Useampi vastaaja painotti vastauksissaan aikuisen roolia ja tapaa toimia sekä esimerkin näyttämistä. Lasta olisi tärkeä myös kehua hyvin sujuneista tilanteista ja uusien oivallusten syntyisestä, jolloin lapsi ymmärtää tehneensä oikein ja tekee jatkossa näitä asioita uudelleen. Lisäksi leikin merkitys lapsen oppimisen kannalta tuotiin useammassa vastauksessa esille. Vastaajat kuvailivat kaveritaitoja tukevia keinoja seuraavasti:

Leikki on tärkeää, sen kautta lapset oppivat yhdessä harjoitellen tärkeitä kaveritaitoja

Selittämällä tunnetaitokirjoja

Selkeä, rauhallinen ja lasten tasoinen ohjaus. Esim. kauempaa tilanteeseen puuttuminen harvoin auttaa, tilanteessa tulisi olla läsnä ja antaa tilaa lasten omalle pohdinnalle ja ajatuksille.

Pohtiminen. Antaa lapsen itse oivaltaa mikä olisi oikea tapa toimia.

Kyselytutkimuksessa kartoitettiin myös niitä tekijöitä, jotka haittaavat kaveritaitojen tukemista päiväkodissa. Jo aiemmin mainitut suuret ryhmäkoot mainittiin neljässä vastauksessa kaveritaitojen tukemista haittaavaksi tekijöiksi, sillä suuressa ryhmässä esimerkiksi kuuntelemisen vaikeus korostuu. Vastaajat nimesivät myös kiireen ja resurssipulan heikentäviksi tekijöiksi. Näiden lisäksi aikuisten ei-sensitiivinen ja ilmapiiriltään muita arvosteleva työyhteisö voi vastaajien kokemusten mukaan vaikuttaa haittaavana tekijänä kaveritaitojen tukemiseen päiväkodissa.

10 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen johtopäätöksinä voidaan todeta, että varhaiskasvattajat pitävät kaveritaitojen tukemista varhaiskasvatuksessa erittäin tärkeänä ja merkityksellisenä. Tilanteita, joissa kaveritaitoja tarvitaan, tapahtuu arjessa päivittäin. Kuitenkaan aina ei ole aikaa tai mahdollisuutta puuttua tilanteisiin kasvattajien haluamallaan tavalla. Kiire ja aikuisten puute vaikuttavat siihen, miten lapsia voidaan tukea myös kaveritaidoissa. Tämänkaltainen tutkimustulos saatiin myös Hakkaraisen pro gradu -tutkielmasta (2012, s. 71), jossa nimettiin vertaissuhteiden tukemista estäväksi tekijöiksi muun muassa kiireen tuntu. Kiire ja aikuisten puute johtavat siihen, että kaveritaitotilanteita, joissa lapsi tarvitsisi varhaiskasvattajan tukea, saattavat jäädä huomioimatta.

Tämän tutkimuksesta tuloksista voidaan tehdä johtopäätös, että suuret ryhmät haittaavat kaveritaitojen harjoittelua ja toisaalta niiden tukemista, kun taas pienet ryhmäkoot ja pienryhmät ovat kaveritaitoja tukevia tekijöitä. Suurissa ryhmissä huomioitavaa on enemmän ja lapsen yksilöllisen kehityksen tukeminen on haastavampaa. Tätä tulosta tukivat

myös aiemmin tehdyt tutkimukset aiheesta. Esimerkiksi Liisa Sääskilahden (2010, s. 61) pro gradu -tutkielmassa pienryhmät nousivat kasvattajien mielestä keskeiseksi ei-sanallisen tuen keinoiksi kaveritaitoja tukeessa. Samansuuntainen tulos saadaan myös Pollarin ja Vatjuksen (2007, s. 75) pro gradu -tutkielmasta, jossa pienryhmät nimettiin toimivaksi tekijäksi kaverien saamisessa.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että tutkimuskysymykseen ”Millä tavoin varhaiskasvattajat voivat tukea kaveritaitojen rakentumista”, on myös muita erilaisia keinoja. Pienryhmien lisäksi tuloksista saatiin selville varhaiskasvattajien roolin merkitys. Ennen kaikkea aikuisen läsnäolo tilanteissa ja toiminnan ohjaus selkeästi ja rauhallisesti sekä esimerkkiä näyttäen on tärkeää. Sääskilahden (2010, s. 48) tutkimuksessa erilaisia sanallisen tuen keinoja olivat muun muassa kehotukset, ehdotukset, vahvistavat kysymykset sekä rohkaisut. Tämän opinnäytteen vastausten perusteella ei voida täysin samanlaista luokittelua tehdä, mutta yhteneviä vastauksia on havaittavissa esimerkiksi kehotusten, kehumisen ja vahvistavien kysymysten osalta.

Varhaiskasvatuksen keskiössä on lapsi, joka on aktiivinen toimija ja kokija (Laaksonen, 2022, s. 28). Tutkimuksen perusteella myös kaveritaitoja halutaan tukea niin, että lapsi on aktiivisena itse pohtimassa ja keksimässä ratkaisuja tilanteisiin. Varhaiskasvattajat toimivat esimerkin näyttäjinä sekä antavat tukea, mutta eivät kuitenkaan toimi lapsen puolesta. Tämä korostui vastauksissa useaan kertaan, mikä tuo hyvin esille myös lapsen osallisuuden merkityksen. Päiväkotiryhmän keskeinen toiminnan tarkoitus on sosiaalinen osallistuminen ja osallisuus vertaisryhmässä, jotka tarjoavat lapselle mahdollisuuden muun muassa saada kavereita sekä luottamusta heiltä (Pollari & Vatjus, 2007, s. 8).

Leikkiessä lapsi harjoittelee näitä kaveritaitojen eri teemoja. Tutkimuksen perusteella leikin merkitys kaveritaitoja oppiessa on suuri. Leikin ohjaus puolestaan on yksi kasvattajan keino kaveritaitojen tukemiseen. Leikeissä lapsi pääsee harjoittelemaan muun muassa vuorovaikutukseen liittymisen keinoja, kaverisuhteiden muodostamista sekä ristiriitalanteista selviytymistä. Johtopäätöksinä tutkimuksen tuloksille varhaiskasvattajat pitävät yhtenä suurimpana haasteena lapsilla juuri ristiriitalanteista selviytymistä. On

selvää, että leikkiessä näitä tilanteita syntyy paljon. Lapsi joutuu harjoittelemaan esimerkiksi toisen kuuntelemista, tunteiden säätelyä, ratkaisukykyä sekä kompromissien tekemistä.

11 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe valikoitui omasta kiinnostuksesta ja tilaajan esille tuomasta ehdotuksesta. Varhaiskasvatuksessa lapset toimivat erikokoisissa ryhmissä, jossa esimerkiksi harjoitellaan ryhmässä toimimista ja opitaan yhdessä leikkien, vuorovaikuttaen ja toimien. Varhaiskasvatus mahdollistaa oivan paikan kaveritaitojen harjoitteluun yhdessä kasvattajien tuen kanssa. Tämä opinnäytetyö käsitteli kaveritaitojen tukemisen merkitystä sekä tukemisen tärkeitä keinoja. Opinnäytetyö opetti paljon tutkimusprosessista ja antoi myös itselleni arvokasta tietoa kaveritaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa.

11.1 Pohdintaa tutkimuksesta

Kyselytutkimuksella sain hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiini, ja sillä tavalla tutkimuksen tavoite saavutettiin. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä sekä kokemuksia kaveritaidoista. Tutkimus toteutettiin luotettavasti, turvallisesti ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Kyselytutkimuksella kerätyt varhaiskasvattajien ajatukset ja näkemykset muodostivat selkeän aineiston, jota oli helppoa lähteä työstämään. Tutkimuksen tulokset antoivat paljon hyödyllisiä vinkkejä ja työkaluja varhaiskasvatuksen arkeen. Tuloksia voidaan toisaalta hyödyntää myös muussa ympäristössä kuin varhaiskasvatuksessa, esimerkiksi laajemmin varhaiskasvatusikäisten lasten sosiaalisten suhteiden tukemisessa.

Tutkimuksen vastaajien joukko muodostui määrällisesti varsin pieneksi. Tähän saattoi vaikuttaa kyselyn ajankohta, joka osui alkukesään. Osa kyselyn saaneista saattoi olla suunnitellusti jo kesälomalla eikä näin ollen kysely tavoittanut kaikkia. Alkukesä on myös työntekijöille kiireistä aikaa, koska ensi kautta valmistellaan ahkerasti, joten kyselylle saattoi olla vaikea löytää vastaamisaikaa omista aikatauluista. Kyselytutkimusta tarkasteli vastaajia suurempi joukko, mutta kaikki kyselyn avanneet eivät vastanneet kyselyyn. Tämä saattoi

johtua esimerkiksi avointen kysymysten määrästä, joka mahdollisesti saattoi olla vastaushalua vähentävä tekijä.

Tutkimuskyselystä saadun datan perusteella tutkimukseen osallistuneiden vastaajien osuus oli toisaalta suhteellisen suuri. Kyselyn avasi pieni joukko verrattain siihen, kuinka monelle kysely lähetettiin. Moni näistä kyselyn avanneista kasvattajista vastasi myös kyselyyn, joka voidaan tulkita, että vastaajat pitivät aihetta kuitenkin tärkeänä. Kukaan kyselyn aloittaneista ei halunnut jättää tutkimusta kesken, vaikka tällainen oli mahdollista ja tutkimuksen saatekirjeessä oli ohjeistettu tutkimuksen mahdollisesta keskeyttämisestä. Tämä voi kertoa tutkimuksen sopivasta pituudesta ja selkeydestä.

Tutkimuksen kannalta haastavaa oli kaveritaitojen tarkkarajainen ja ymmärrettävä määrittely sekä aiheen rajaaminen riittävän pieneksi. Toisaalta tämän tutkimuksen näkökulma oli laaja ja yleinen, eikä syvempää rajausta ollut tarpeen tehdä. Aikaisempia suorita tutkimuksia aiheesta oli vähän, joista olisi voinut saada apua ja erilaisia näkökulmia aiheen rajaamiseen. Kaveritaitojen ohella on lisäksi paljon vierekkäisiä käsitteitä, jotka menevät osittain päällekkäin ja helposti sekaisin. Näitä käsitteitä ovat esimerkiksi vertaissuhteet, sosiaaliset suhteet ja ystävyysuhteet.

Tutkimuksen tuloksia on hyvin vaikea yleistää edes koko Suomen varhaiskasvatusta koskevaksi, koska tutkimuksen vastaajien joukko jäi pieneksi. Opinnäytetyön tulokset antavat kuitenkin suuntaavia viitteitä kaveritaitojen merkityksestä ja ovat linjassa aiempaan tutkimustietoon nojaten. Tilaaja sekä muut varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat hyödyntää tätä opinnäytetyötä ja saatuja tutkimustuloksia omassa työssään varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen tuloksista esille nousi vahvasti pienryhmien merkitys kaveritaitoja tukevana teemana. Tutkimuksesta saatujen johtopäätösten perusteella voidaan pohtia, onko varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä liian suuret ryhmäkoot vai pystytäänkö pienryhmätoimintaa järjestämään riittävästi. Oman kokemuksen mukaan pienryhmätoimintaa pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman paljon. Aina tähän kuitenkin ei ole mahdollisuutta esimerkiksi työntekijöiden vaihtuvuuden

tai resurssipulan vuoksi. Myös varhaiskasvatuksessa painitaan tällä hetkellä resurssipulan kanssa ja työntekijöiden vaihtuvuus ja korvaaminen sijaisilla saattaa näkyä lapsiryhmässä levottomuutena (Uusi-Kraapo, 2022). Tällöin myös esimerkiksi kaveritaitotilanteita tulee enemmän, mutta niihin ei välttämättä ole aikaa tai riittävästi resursseja puuttua.

Tulosten ja johtopäätösten perusteella voidaan todeta, että lapset tarvitsevat vastaajien mielestä varsin yksimielisesti tukea tunnetaidoissa sekä ristiriitatilanteiden selvittelyssä ja vertaissuhteiden muodostamisessa. Tuloksissa kuitenkin yllätti, että kukaan vastaajista ei kokenut toisten lasten kanssa vuorovaikutuksessa olemista tai palautteen antamista/sen vastaanottamista haasteena, jossa lapset tarvitsisivat tukea. Tähän voi vaikuttaa kysymyksessä kolmeen rajoitetut vastausvalinnat tai epäselvä ymmärrettävyys vaihtoehtoissa. Toisaalta esimerkiksi ristiriitatilanteet ja tunnetaidot ovat tärkeitä arjessa näkyviä taitoja, joita on helpompi havainnoida. Varhaiskasvattajana voi siksi helposti kokea niiden olevan suurimmat haasteet, sillä kasvattajana näihin tilanteisiin puuttuu oman kokemuksenikin mukaan jatkuvasti ja päivän aikana useita kertoja.

Kokonaisuudessaan tutkimus osoitti kaveritaitojen tukemisen tärkeyden, mutta toisaalta myös valitettavan haastavuuden erilaisten varhaiskasvatusta haastavien ongelmien, kuten kiireen ja resurssipulan, takia. Aina ei tilanteisiin ehdi puuttumaan lapsen tarvitseman tuen mukaisesti. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM, 2021) hanke on tarpeellinen ja ajankohtainen. Tämä tutkimus osoitti, että hankkeen tarkoituksena syntyviä toimintamalleja lasten sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa tarvitaan. Lisätutkimuksen ja erilaisten kaveritaitoja tutkivien hankkeiden tarpeellisuutta osoittaa oikeaksi myös tutkimuksen kolmen vastaajan mielipide lisäkoulutuksen tarpeesta. Työntekijöiden jatkuva kehittyminen ammatillisesti varmistaa myös uusien taitojen ja menetelmien osaamisen työelämän ja varhaiskasvatuksenkin jatkuvassa muutoksessa.

Aihetta olisi mielenkiintoista ja hyödyllistä tutkia laajemmalla aineistolla. Aihetta voitaisiin tutkia koko Suomen laajuisesti eri paikkakunnat mukaan huomioiden. Mielenkiintoista tutkimustietoa saisi myös tutkimalla kaveritaitoja lasten näkökulmasta, jossa korostuisivat varmasti eri asiat kuin tässä tutkimuksessa esiin tuodut asiat kasvattajien näkökulmasta.

Ajatukset lapsen aktiivisesta toimijuudesta sekä osallisuuden merkitys toistuivat paljon vastauksissa useaan otteeseen, joten lisätutkimusta voisi toteuttaa myös näistä.

11.2 Oma ammatillinen kasvu

Tässä opinnäytetyöprosessissa olen oppinut ammatillisesti paljon. Olen kehittynyt myös tutkimuksellisessa osaamisessa ja oppinut etsimään sekä hyödyntämään tutkimustietoa soveltaen sitä käytäntöön varhaiskasvatuksessa. Ennen opinnäytetyön toteuttamista en juurikaan ollut perehtynyt kaveritaitoihin käsitteenä, joten olin innoissani päästessäni tutustumaan ja ottamaan tarkemmin selvää aiemmasta tutkimustiedosta ja erilaisesta kirjallisuudesta aiheeseen liittyen.

Omassa työssäni päiväkodissa huomaan joka päivä erilaisia kaveritaitoihin liittyviä tilanteita. Tunnistin oman ammattitaitoni rajallisuuden ja halusin lähteä oppimaan lisää kaveritaidoista sekä miten itse kasvattajana voin eri kaveritaitotilanteissa lasta parhaiten tukea. Todella nopeasti huomasinkin aiheen olevan melko laaja ja erilaisia käsitteitä kaveritaitojen viereltä ja osittain aihetta sivuten on paljon. Aiheen rajaaminen osoittautuikin melko haastavaksi, mutta lopulta päädyin suhteellisen laajaan aiherajaamisen, lähinnä rajaten näkökulmaa kohderyhmän avulla.

Opinnäytetyön aikataulu sujui suunnitellusti. Lähdin työstämään opinnäytetyöprosessia ja aihe-ehdotusta maaliskuun 2023 loppupuolella. Sähköinen verkkokysely (Liite 2) lähetettiin kohderyhmällä kesäkuussa 2023. Noin kahden ja puolen viikon kuluttua vastausaika päättyi ja aineistoa analysoitiin kesä-heinäkuun aikana. Otollinen ajankohta ei varmasti ollut suorittaa tutkimusosuutta kesän kynnyksellä, mutta tämä sopi omiin aikatauluihin paremmin, sillä muuten opinnäytetyöprosessi olisi venynyt pitkälle syksyyn.

Olen jo nyt pystynyt hyödyntämään ja pystyn myös jatkossa hyödyntämään sekä soveltamaan tämän opinnäytetyöprosessin aikana kerryttämäni tietotaitoa työssäni varhaiskasvatuksessa. Nyt ymmärrän kokonaisvaltaisemmin esimerkiksi pienryhmien merkityksen lasten oppimisen tukena. Sain arvokasta tietoa kaveritaitojen merkityksestä sekä ennen kaikkea käytännön keinoja, miten varhaiskasvattajana voin lasta parhaalla

mahdollisella tavalla tukea. Suurimpia oivalluksia syntyi lapsen toimijuuden näkökulmasta. Olen kehittynyt tukemaan lasten osallisuutta ja toimijuutta varhaiskasvatuksessa sekä osaan paremmin tunnistaa ja havainnoida lapsen tukien tarpeita kaveritaitojen näkökulmasta erilaisissa tilanteissa. Opinnäytetyön tekeminen oli samalla eräänlainen tutkimusmatka itseeni, jossa löysin myös itsestäni uusia oivalluksia. Kokonaisuudessaan ymmärsin kaveritaitojen merkityksen ja opin paljon erilaisia keinoja kaveritaitojen tukemiseen varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatus on oiva oppimisympäristö kaveritaitojen harjoitteluun, joten on tärkeää kasvattajana panostaa harjoittelun tukemiseen lapsen yksilöllisyys ja ainutlaatuisuus huomioiden.

Lähteet

- Ahonen, J., Marjanen, P. & Majonen, L. (2013). Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa M. Varsi (toim.), *Pienten piirissä –yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille* (ss.47–74). PS-kustannus.
- Hakkarainen, A. (2012). Lasten vertaissuhteet ja niiden tukeminen päiväkodissa: kohteena lapset, joilla on itsesäätelyn pulmia [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/38381>
- Hämeenlinnan kaupunki. (2022). *Lapsuutta satakielen siivittämänä – Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma*. <https://www.hameenlinna.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/>
- Juhila, K. (2021a). Koodaaminen. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/>
- Juhila, K. (2021b). Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Laaksonen, V. (2022). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Laaksonen, V. & Repo, L. (2017). *Kaveritaitoja -tietoa ja harjoituksia toimivan ryhmän rakentamiseen varhaiskasvatuksessa*. ADD.
- Lähdesmäki T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L. Himberg, P. (26.10.2012). *Menetelmäpolkuja humanisteille*. Jyväskylän yliopisto. Haettu 18.7.2023 osoitteesta
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>
- Niemenmaa, T. (2012). *Lasten vertaissuhteet varhaiskasvatuksen työntekijöiden oppimisen kohteena* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/84029>
- Neitola, M. (2013). Kasvattajien rooli lasten yhteisöllisyyden rakentajina. Teoksessa M. Varsi (toim.), *Pienten piirissä –yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille* (ss. 99–140). PS-kustannus.

- Nyman, M. (2022). *Vertaisuuhteiden merkitys lapsille ja vertaisuuhteiden tukeminen varhaiskasvatuksessa* [Kandidaatintyö, Oulun yliopisto].
<http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfioulu-202205132014>
- OKM. (2021). *Tuikku–hanke: Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa -kehittämishojelman ohjausryhmä*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM053:00/2021>
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Haettu 20.7.2023. osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Pollari, S.& Vatjus, T. (2007). *Lasten näkökulmia osallisuuteen päiväkodin vertaisryhmässä* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/18212>
- Raine, V. (2018). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa T. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (ss. 92–116). PS-kustannus.
- Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa. Vertaisuuhteet ja sosiaalinen kehitys*. PS-kustannus.
- Sääskilahti, L. (2010). *Kasvattajien rooli alla kolmevuotiaiden lasten vertaisuuhteiden tukemisessa päiväkodissa* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/25764>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Haettu 24.4.2023 osoitteesta <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Haettu 24.4.2023 osoitteesta <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>
- Uusi-Kraapo, K. (27.10.2022) *Päiväkoteihin ei löydy pätevää henkilökuntaa –"Vaikeinta on varhaiskasvatuksen opettajien saaminen"*, sanoo palvelujohtaja. *Yle uutiset*.
<https://yle.fi/a/74-20002515>
- Vilkka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Ympäristöministeriö. (15.3.2023). *Mitä on kestävä kehitys?* Haettu 17.5.2023 osoitteesta <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Kyselytutkimuksen saatekirje

Hei!

Viimeistelen töiden ohella varhaiskasvatuksen sosionomin opintoja Hämeen ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöni aiheena on kaveritaidot. Aiheeni käsittelee tarkemmin kaveritaitojen ja niiden harjoittamisen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenani on saada tällä kyselytutkimuksella näkemyksiä ja kokemuksia teiltä varhaiskasvattajilta kaveritaitojen merkityksestä sekä tutkia, millä eri keinoilla sekä miten kaveritaitoja voidaan lasten kanssa varhaiskasvatuksessa opetella ja harjoitella.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja se tullaan hävittämään opinnäytetyöprosessin jälkeen vuoden kuluttua. Itse olen tutkijana ainoa, joka käsittelee tai näkee aineiston. Kysely on anonymi eikä siinä tule ilmi vastaajien henkilöllisyyttä. Vastaamalla kyselyyn, annat suostumuksen käsitellä aineistoa osana opinnäytetyötä luottamuksellisesti ja turvallisesti. Valmis opinnäytetyöni julkaistaan 2023 loppuun mennessä Theseuksesta, josta sen pääsee lukemaan.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Toivon kuitenkin mahdollisimman monen vastaavan kyselyyn, sillä se on tärkeä osa opinnäytetyöprosessiani ja antaa arvokasta tietoa. Kyselyyn linkki löytyy tämän saatekirjeen lopusta. Vastaaminen vie sinulta noin 10–15 minuuttia. Kyselylomake on avoinna 16.6. asti. Toivon, että mahdollisimman moni ehtii vastaamaan kyselyyn siihen mennessä.

Linkki kyselyyn: _____ (tässä oli linkki kyselyyn)

Kiitos paljon kyselyyn vastaamisesta!

Jos kaipaat lisätietoa tutkimuksesta tai sen käsittelemisestä, voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostilla: _____

Liite 2. Kyselylomakkeen sisältö kopioituna Webropolista

Kaveritaitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Tämän kyselyn vastaukset käsitellään anonyymisti. Kyselystä saatua aineistoa käytetään Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä, jossa käsitellään kaveritaitoja varhaiskasvatuksessa.

Kaveritaidot voidaan jakaa neljää eri alueeseen, joita ovat ryhmässä toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot, vuorovaikutukseen liittymisen taidot sekä toisten huomioon ottamisen taidot. Kaveritaitojen harjoittelu alkaa varhaislapsuudessa, mutta jatkuu läpi elämän.

Halutessasi saat lisätietoja opinnäytetyöstäni:

1. Kuinka tärkeänä pidät kaveritaitojen harjoittelua varhaiskasvatuksessa

1= en lainkaan tärkeänä, 5=erittäin tärkeänä

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

2. Mitkä tekijät mielestäsi tukevat kaveritaitojen harjoittelua päiväkodissa?

3. Mitkä tekijät mielestäsi haittaavat kaveritaitojen tukemista päiväkodissa?

4. Mitkä ovat mielestäsi suurimmat haasteet, joihin lapset tarvitsevat tukea kaveritaidoissa?

Valitse 1–2 mielestäsi suurinta haastetta

- Tunnetaidot
- Vertaissuhteiden muodostaminen

- Kyky selviytyä ristiriitatilanteista
 - Toisten lasten kuuntelu
 - Palautteen antaminen tai sen vastaanottaminen toisilta lapsilta
 - Toisten lasten kanssa vuorovaikutuksessa oleminen
 - Jokin muu, mikä?
5. Esittele muutamalla sanalla tilanne, jossa olet tukenut lapsen kaveritaitojen kehittymistä? Millaisia keinoja käytit tilanteessa?
6. Kuvaile lyhyesti, mitä muita keinoja olet havainnut toimiviksi kaveritaitoja tukiessa?
7. Koetko tarvitsevasi lisää koulutusta lasten kaveritaitojen tukemiseen liittyen?
- Kyllä
 - Ei

Kiitos vastauksesta!

Kyselyllä saadaan arvokasta tietoa kaveritaitojen merkityksestä varhaiskasvatuksessa :)

Liite 3. Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyötäni varten kerään aineiston kyselytutkimuksella. Kysely teetetään Webropol-verkkokyselytyökalulla ja kysely jaetaan tilaajana toimivan varhaiskasvatusyksikön johtajan kautta kahden eri päiväkodin kasvattajille. Kasvattajat työskentelevät päiväkodissa yksikuusivuotiaiden lasten kanssa. Kyselyssä on avoimia kysymyksiä sekä kysymyksiä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Analysoitava aineisto on muodoltaan tekstiä sekä numeerista tietoa.

Kyselytutkimus jaetaan vastaajille linkkinä. Kyselyä ja sen vastauksia käsitellään ja tallennetaan omalle henkilökohtaiselle tietokoneelleni. Tutkimusaineistoa ei tutkimuksen tekijän lisäksi käsittele kukaan muu ja aineistoa käytetään vai tässä opinnäytetyössä. Aineisto varmuuskopioidaan omalle USB-tikulle, jossa sitä säilytetään vuoden ajan. Opinnäytetyön aineistoja käytetään vain tässä opinnäytetyössä eikä tutkimusaineistoa jatkokäytetä. Aineistoa säilytetään tietoturvallisesti yhden vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jonka jälkeen aineisto hävitään.

Aineistoa kerätessä ja käsitellessä ei kerätä minkäänlaisia henkilö- tai tunnistetietoja ja noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Myöskään valmiissa opinnäytetyössä ei julkaista mitään henkilötietoja. Aineiston kerääminen suunnitellaan, toteutetaan ja dokumentoidaan huolellisesti sekä huolehditaan koko tutkimuksen ajan turvallisuudesta, luottamuksesta ja vastuullisuudesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s.13). Tutkijana olen vastuussa näistä edellä mainituista tutkimuksen arvoista.

Tutkijana kunnioitan tutkittavien itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa. Tutkittavia informoidaan saatekirjeessä tutkimuksen vapaaehtoisuudesta sekä riittävän selkeästi tutkimuksen sisällöstä ja henkilötietojen käsittelystä. Ennen aineistonkeruuta ei ole tarpeen tehdä eettistä ennakoarviointia, sillä tutkimus ei aiheuta tietoturvariskejä, turvallisuusuhkaa eikä henkistä tai fyysistä vaaraa tutkittaville. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, ss. 16–17)